

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע כי תבוא תשע"ח

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

יראת שמים בארץ ישראל הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

בהמשך לדברינו ב"חמדת ימים" לפרשת 'כי תבוא' **תשע"ח ותשע"ב**, נשתדל להמשיך ולהעמיק בקשר שבין סוף פרשת כי תצא לתחילת פרשת כי תבוא.

פרשת כי תצא מסתיימת בפרשת זכור העוסקת בציווי לזכור את אשר עשה לנו עמלק: "אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדַרְךָ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֵרֶיךָ וְאִתָּה עָנָף וַיִּגַע וְלֹא גָרָא אֱלֹהִים", תוך כדי קישור לכניסה לארץ: "וַיְהִי בַּהֲגִיטֵי יָקֹק אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אִיבֵיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יָקֹק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ..." (דברים כ"ה יח-יט). גם הפרשה הבאה, ממשיכה להדריך אותנו באותו נושא: "וַיְהִי כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָקֹק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחְלָה..." (דברים כ"ו א).

נשאלת השאלה, כיצד הצליח עמלק לפגוע בבני ישראל היוצאים ממצרים, הרי הם היו מוגנים באמצעות עמוד הענן, כמתואר במדרש: "ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך, ... והיו (המצרים) מזרקים בהם חצים ובאבני בליסטרא והיה המלאך והענן מקבלין" (מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ד). המדרש ובעקבותיו רש"י (וחלק ניכר מן הראשונים) מפרשים: "ויזנב בך - מכת זנב, חותך מילות וזורק כלפי מעלה: כל הנחשלים אחריו - חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטין". לפי זה, עמלק הצליח לפגוע במי שלא הסכים לקיים את מצוות ברית המילה, המסמנת אותנו כעבדיו של הקב"ה. לעומת זאת, מצאנו גם דעה אחרת במדרש, שחלק אחר של הראשונים אמצו אותה, ונצטט את "בכור שור": "וכן העושה עול במשקולות אינו ירא אלהים, להכי סמכין זה לזה". לפי דעה זו, הפסוקים הקודמים לפרשת זכור, הם המלמדים אותנו, כיצד הצליח עמלק לפגוע בבני ישראל. וז"ל הכתוב: "לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכִיסֶּךָ אֶבֶן וְאֶבֶן גְּדוֹלָה וְקִטְנָה: ... אֶבֶן שְׁלֵמָה וְצֶדֶק יִהְיֶה לְךָ ... לְמַעַן יִצְרִיכוּךָ מִיָּד עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יָקֹק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: כִּי תֹצֵעַת יָקֹק אֱלֹהֶיךָ כָּל עֲשֵׂה אֵלֶּה כָּל עֲשֵׂה עוֹל" (כ"ה יג-טז). העמלקים הצליחו לפגוע באותם חלקים של בני ישראל שלא נהגו ביושר במשא ומתן המסחרי שלהם.

הרב אברהם יצחק הכהן קוק, בספרו "אורות" (אורות התחיה כ), מחדש חידוש עצום, וז"ל: "יסוד צדקת הצדיקים בכל דור ודור נתמך הוא גם על ידי הרשעים, שעם כל רשעתם כל זמן שהם דבוקים בחפץ לבם לכללות האומה, עליהם נאמר "ועמד כולם צדיקים" (הפטרת כי תבא), וחיצוניות הרשעות שלהם מועילה היא לאמץ כחם של צדיקים "כדורדיא לחמרא" (כמו השמרים שנמצאים בתחתית חבית היין, שאם נוציאים היין יתקלקל)... (על זה נאמר בתהילים) "שלח ידו בשלומי, חלל בריתו". גם קטורת הסמים המכפרת ומנקה, איננה כשרה ללא המרכיב של ה"חלבנה" שריחה גרוע ביותר.

המסקנה העקרונית היוצאת מן הדברים היא כפולה. א. הענן פולט ואיננו מגן לא על מי שכופר בבריתו של אברהם אבינו ולא על מי שמרמה במסחר. שני הדברים הם הכרחיים, כדי לקבל הגנה משמים נגד אויבינו. ב. עם כל הביקורת על שני החטאים, הארץ מובטחת לכלל ישראל, כולל הרשעים, ובדרך אליה איננו יכולים לוותר על אף יהודי, גם מי שהענן פלט אותו. אם עמלק ינצל את חולשתם כדי להתקיפם, אנו נזכור זאת ולא נשכח.

הבה נתפלל שנהיה כולנו בבחינת "וְעַמֶּךָ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ" (ישעיהו ס' כא).

<p>לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע חי באייר תשע"ו</p>	<p>לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א</p>	<p>לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלבי"ע כ"ח באייר</p>	<p>לע"נ אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז</p>	<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא
חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

זכאות שכר מינימום לעובד באחוזים

'ארץ חמדה גזית' עפרה / אדר ב' תשע"ד / 74003

דיינים: הרב חיים בלוך, הרב עדו רכניץ, הרב איתמר ורהפטיג

תקציר המקרה: התובע עבד אצל הנתבעים שיזמו הוצאת מגזין, תקופת העבודה היא קצת פחות מחודש, לטענת התובע סוכם ששכרו יהיה 10,000 ₪ לחודש בחודשים הראשונים, לטענת הנתבעים לא סוכם על תשלום חודשי בכלל, אלא סוכם על שותפות ברווחים אם יהיו, וכיון שלא היו רווחים הם פטורים מתשלום עבור עבודת התובע.

פסק הדין: על הנתבעים לשלם לתובע 8,650 ₪ כשכר עבור עבודתו.

נימוקים:

1. שותפות או העסקה?

כיון שהעובד איננו שותף בעסק, הוא אינו שותף, כמו כן יש להביא ראייה מכך שהשותפים הנתבעים פיטרו אותו שהם ראו בו עובד. העובדה שעובד לא רשום כעובד, והוא לא מדווח לרשות המיסים אינה מפקיעה את מעמדו כעובד. כמו כן העובדה שהוא נדרש לקבל אישור להחלטותיו מבעלי החברה, וזאת למרות שלא הוגדרו לו שעות עבודה.

2. תחולת חוק שכר מינימום

קבלו אינו זכאי לחוק שכר מינימום, אך כיון שבית הדין קבע שמדובר בעובד הרי שהוא זכאי לשכר מינימום לפי החוק. יש לציין כי בדרך כלל בית הדין נותן לחוקי המדינה בתחום דיני העבודה תוקף וזאת משום הצורך להגן על העובד שתואם את דברי החתם סופר (ה, מד), וניתן לראות לו מקור מהתוספתא (בבא מציעא יא, כג) שבני העיר רשאים להתנות על שכר פועלים. כך גם בית הדין קובע כי העובד זכאי לחוק שכר מינימום.

3. מחלוקת בין עובד למעביד אם שכרו הותנה ברווחים לחברה

לטענת העובד הובטח לו שכר ללא תנאי, לטענת המעביד השכר היה מותנה ברווחים שתשיג החברה, שולחן ערוך (רכב, ד) כתב שהמוציא מחבירו עליו הראייה, כאשר העובד כבר עבד המעסיק נחשב למוחזק (קצות החושן שיב, ה) ולכן על העובד להוכיח ששכרו לא היה בתנאי.

4. האם מנהג הנתבעים מחייב את התובע? - דעת הרוב

לטענת הנתבעים מנהגם להעסיק עובדים בדרך של שותפות, אך דבר זה אינו רלוונטי משום שדובר על התקשרות מול חברות, פרט לכך, מנהג של אדם ספציפי אינו מחייב אדם אחר אם הוא לא יודע על כך (אגרות משה חו"מ א, עה).

5. הדין כשלתובע הסיכום ברור ולנתבעים לא

במקרה שלנו, הנתבעים לא זכרו מה הם אמרו בשיחה לתובע, ואילו התובע טוען שהוא יודע שהנתבעת התחייבה לשכר, במקרה זה ניתן להוכיח מדברי רשב"א (שו"ת א, תתקעב) שכשיש מחלוקת אם מכירה היתה בתנאי, הרי שעצם עדותם על המכירה מוכיחה שהיתה מכירה, והתנאי הוא בספק ולכן מוציאים מהמוחזק, מכאן ניתן ללמוד כי יש לחייב את הנתבעת בשכר של 10,000 ₪ חודשי.

6. דעת המיעוט הדין בספר מה סוכם בין מעסיק לעובד

לדעת המיעוט, יש כאן הכחשה שמחייבת בשבועת היסת, ונהוג לפדות אותה בסכום מסוים. כמו כן כאשר יש ספק בפרשנות יש ללכת לפי המוחזק ולא לפי המוציא, אולם כיון שיש חוק שקובע שיש לשלם לעובד, החוק מפרש את הכוונה הראויה במצב של ספק, ויש ללכת לפי מה שראוי. לפי דעת המיעוט יש שלוש אפשרויות ולכן יש לחייב בדרך פשרה שלושת רבעי מסכום התביעה.

7. פיצוי על הלנת שכר

לפי החוק העובד זכאי לפיצוי על הלנת שכר. אלא שבחוק נקבע שבית המשפט רשאי להפחית את הקנס, בית הדין קובע כי אין לחייב פיצויים משום שהצדדים לא פעלו בזדון

למעבר לפסק הדין המלא

<p>לע"נ מר ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד			

חֲמַדַּת הָאֲנָצִיקְלוֹפֵדִיָּה הַתְּלֻמוּדִית

הפרשה באנציקלופדיה התלמודית

וידוי מעשרות

מבוסס על הערך: ודוי מעשר, שבאנציקלופדיה התלמודית כרך יא

”כִּי תִכְלֶה לְעֹשֶׂר אֶת כָּל מַעְשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעְשֵׂר וְנָתַתָּהּ וּגּוֹ', וְאָמַרְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נָתַתִּיו לְלוֹי וְלִגֵּר לִיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה כְּכֹל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי” (כו, יב-יג)

מכיון שמצהיר "לא עברת ממצותיך ולא שכחתי", למה חז"ל קראו לזה "ויזוי"?
האם וידוי מעשר נוהג בזמן הזה?

מצות וידוי מעשר וגדרה. מצות עשה להתודות לפני ה' אחר שמוציאים את כל המתנות שבזרע הארץ, וזהו הנקרא וידוי מעשר (רמב"ם מעשר שני ונטע רבעי פ"א ה"א; טור ושולחן ערוך יורה דעה שלא קמ), שנאמר כאן: כִּי תִכְלֶה לְעֹשֶׂר אֶת כָּל מַעְשֵׂר תְּבוּאָתְךָ וּגּוֹ', וְאָמַרְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נָתַתִּיו לְלוֹי וְלִגֵּר לִיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה כְּכֹל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי וּגּוֹ', ואמרו בספרי (שם): זה וידוי מעשר, וכן קראוהו בשם וידוי במשנה (מעשר שני פ"ה מ"י) ובתוספתא ובגמרא בכמה מקומות, וענינו דברים הנאמרים בלחש לפני ה' (מלבי"ם שם). זמן וידוי המעשרות הוא אחר השנה שמפרישים בה מעשר עני (רמב"ם מעשר שני פ"א ה"ב; טושי"ע שם), והיא השנה הרביעית והשנה השביעית לשמיטה, שנאמר כאן: כִּי תִכְלֶה לְעֹשֶׂר וּגּוֹ' וְאָמַרְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ (רמב"ם שם; ש"ך שם ס"ק קנח), שהוא זמן ביעור מעשרות. ומתודים במנחה ביום טוב האחרון של פסח (מעשר שני פ"ח מ"י; רמב"ם שם ה"ג; טושי"ע שם קמא, ועיי ברמב"ם שם המקור לזה).

וידוי זה אינו וידוי על עוונות, שהרי אינו מתודה אלא כשעשה כדון, כמו שכתוב כאן: לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי (תוסי' יומא לו א ד"ה ומעשר עני ותוסי' ר"י וריטב"א שם), והוא אומר בוידוי זה שבח עצמו שלא עבר על מצות ה' (סוטה לב ב: אדם אומר שבחו וכו' ורש"י ד"ה שבחו), שכן ציונו הקב"ה להתודות לפניו בהוצאת משפטי המעשרות והתרומות ולהתנקות מהם גם במאמר כמו שאנחנו נקיים מלהחזיק בהם בפועל (ספר המצוות עשה קלא, ור"ל שכשם שציונו על הביעור בפועל כן ציונו על הוידוי בדיבור שקיימנו את הביעור), וכל מי שמודה מה שעשה, הן טוב והן רע, נקרא וידוי (הון עשיר מעשר שני פ"ה מ"י). וכן ביאר המלבי"ם (שם) שכשהאדם אומר חשבון מעשיו לפני ה', הן כשעבר על מצות ה' והן שעשה כמצות ה', נקרא בשם וידוי. אבל החסדי דוד (לתוספתא מנחות פ"י בדעת רש"י יומא שם) והמשנה אחרונה (מעשר שני שם) כתבו שוידוי מעשר אף הוא בגדר וידוי עוונות, שמתודה על שהשהה המעשרות אצלו עד סוף שלש שנים.

בזמן הזה. וידוי אם נוהג בזמן הזה, נחלקו ראשונים: (א) דעת הרמב"ם (מעשר שני פ"א ה"ד) שבין לפני הבית ובין שלא בפני הבית חייב להתודות, לפי שהוידוי על הביעור הוא בא, וכל זמן שחייב בביעור חייב בוידוי (כסף משנה ורדב"ז שם). ואף על פי שלדעת הרמב"ם עיקר חיוב מעשרות בזמן הזה אינו אלא מדרבנן, מכל מקום כל שתיקנו חכמים כעין של תורה תיקנו, וחייב גם בוידוי מדרבנן (מנחת חינוך תרו). ובזמן הבית מצותו במקדש, שנאמר "לפני ה'", ואם התודה בכל מקום יצא (רמב"ם שם ה"ו), ולא נאמר "לפני ה'" אלא למצוה מן המובחר (רדב"ז שם), ור"י קורקוס (שם), וכעין זה בכסף משנה שם) פירש שאף בכל מקום נקרא "לפני ה'", שהשכינה בכל מקום, אלא שלכתחילה צריך להתודות במקדש, ששם עיקר השכינה. (ב) והראב"ד (בהשגות שם) חולק וסובר שאין וידוי אלא בזמן הבית ובבית המקדש, שנאמר "לפני ה'", ואין לפני ה' אלא בבית. (ג) והחינוך (מצוה תרו) סובר בנוגע למקדש כדעת הרמב"ם, שאף שמצותו במקדש אם התודה בכל מקום יצא, ובנוגע לזמן הזה סובר כהראב"ד שאינו נוהג אלא בזמן הבית. ובספר תורת הארץ (פ"ג בשם ספר נתיבות עולם על הסמ"ק, וכ"כ בס' אחרית השנים) ביאר טעמו שאף על פי ש"לפני ה'" אינו מעכב, מכל מקום למדים מזה שאינו נוהג אלא בזמן שאפשר לקיים לפני ה', והרי זה בגדר הראוי לבילה שאין בילה מעכבת בו.

להלכה כתבו בארץ חיים (סתהון יו"ד סי' שלא בשם מהריק"ש) ובשערי צדק (לבעל חיי אדם פ"א סי' כג) ובחזון איש (דמאי סי' ע ס"ק ו) ובשו"ת משפט כהן (סי' נו, וסיים שצריך תלמוד) שאין הוידוי נוהג בזמן הזה, וביאר החזון איש שלדברי הכל הוידוי בזמן הזה אינו אלא מדרבנן, ולכן יש לסמוך על הראשונים הסוברים שאינו נוהג בזמן הזה. ובשערי צדק ובחזון איש הוסיפו שאף להסוברים שנוהג שלא בזמן הבית אין להתודות בימינו מפני שמפרישים בטומאה, שהרי כולנו טמאי מתים. ועוד שאין אנו נותנים תרומה וחלה לכהן, ועוד שאין אנו בטוחים שלא עברנו בכל השנים על אחד מהדברים המעכבים את הוידוי, והרוב אינם מן המדקדקים ואינם ראוים להתודות (חזון איש שם). אבל בספר אחרית השנים (פ"א) כתב בדעת השולחן ערוך והלבוש והש"ך שהביאו דיני וידוי, שאף בימינו נוהג הוידוי, ושכן דעת בעל ספר החרדים.¹

¹ מתוך ע' ודוי מעשר, כרך יא, פרקים א, ד

הרב יוני לביא, מנהל מוקד "חברים מקשיבים" לנוער (טל: 1599-5000-54 בכל ערב, ובאתר:

makshivim.org.il)

ופעיל ב'לב אבות' - קו יעוץ להורי מתבגרים (טל: 02-9973232 ובאינטרנט levavot.org.il)

אז למה לא לחזור בתשובה?

הרבי מקוצק, אחד מגדולי וחרפי אדמור"י החסידות אמר פעם משפט מפתיע: האשמה אינה בכך שיהודי חוטא. וכי מה בידו לעשות? הניסיון גדול, היצר מפתה וכוח ההתנגדות חלש, "ומה יעשה הלב ולא יחטא"?! האשמה היא בכך שאינו עושה תשובה! וכי מי מונע זאת בעדו?!"

ארבעים הימים שבין ראש חודש אלול ליום הכיפורים מוקדשים לעשיית תשובה. שיחות התעוררות, אמירת סליחות, חשבון נפש – כשכולם נועדו למטרה אחת: לדחוף אותנו לעשות תשובה. אולם בפועל נדמה שיש **פער עצום בין הדיבורים הגבוהים והרצונות היפים, לבין מה שקורה בפועל**. לא פעם מוצא האדם את עצמו שבוע אחרי יום הכיפורים כשהוא מתקשה להצביע בבירור על משהו מהותי שהשתנה בו אחרי ארבעים ימי הרחמים והסליחות. כאילו יש משהו שעוצר בדרך, מחסום שתוקע את רכבת התשובה בדחירתה ומעכב אותה מלהגיע אל היעד.

מהו אותו מכשול? האם יש דרך לנטרל אותו?

ניתן למנוע לפחות חמש תפיסות שעלולות להיות לרועץ בדרך, וכל מי שחפץ בשינוי ובהתחדשות אמיתיים יהיה חייב להתמודד איתן.

- א. **"כבד עליי"** – התשובה נתפסת כדבר כבד, קשה, מסובך לביצוע. עצם הזכרת המילה 'תשובה' כבר מעוררת אצל אנשים מסויימים תחושות של עייפות וכבדות. כנגד זה כבר אמר הרב קוק בספרו אורות התשובה "עיקר הנפילות באות מפני שאינו מאמין בקלותה של התשובה". התורה עצמה מודיעה "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו". אמת הדבר שנצרכת עבודה והתהליך לוקח זמן, אך עצם ההתנעה היא פשוטה להפליא ותלויה במחשבה וברצון בלבד, וכפי שנאמר בגמ' "המקדש אישה על דעת שאני צדיק גמור, אפילו הוא רשע גמור - מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו" (קידושין מט, ב).
- ב. **"לא רוצה להיות מישהו אחר"** – התשובה נתפסת כצעד שמטרתו להכניע את עצמי למישהו זר, לוותר על המקום הטוב שלי והדברים שאני אוהב, להפוך להיות מישהו אחר שהוא לא אני. איזה בן אדם ירצה לעשות צעד מסוג זה? כנגד התפיסה הזו יוצא הרב קוק ומסביר "תשובה היא ההרגשה היותר בריאה של הנפש. נשמה בריאה בגוף בריא מוכרחת היא לבוא לידי האושר הגדול של תשובה, והיא מרגשת בה את העונג הטבעי היותר גדול. פליטת החומרים המזיקים פועלת פעולתה הטובה והמבריאה בגוף כשהוא שלם בתכונתו, והרקה רוחנית של כל מעשה רע וכל רישומים רעים ומקולקלים הבאים ממנו... מוכרחת היא לבוא כשהאורגן בריא". יש כאן "שינוי ראשי", ונקודת מבט הרואה את התשובה כחזרה לעצמך, לנאמנות לעצמיות של האדם, כשחרור מהשפעות זרות ופליטה של חומרים רעילים שחדרו לגוף. לעשות תשובה פירושו לחזור להיות יותר בריא, יותר שמח, יותר אני.
- ג. **"אחרי כל מה שעשיתי אצלי זה כבר אבוד"** – התפיסה שיש כאלו חטאים שאין אפשרות לתקן ולי אין סיכוי לחזור עוד בתשובה אחרי שירדתי לכזה שפל. על כך כבר אמרו חז"ל וכתב הרמב"ם בהלכות תשובה: "אין לך דבר שעומד בפני התשובה... אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו". נאמר זאת כך - עוד לא נולד החטא שהתשובה לא יכולה למחוק אותו.
- ד. **"אני לא מסוגל לעשות את זה כמו שצריך"** – התפיסה שתשובה שווה באמת זו תשובה מליאה, טוטאלית, מוחלטת. ואני הרי לא יודע מה יהיה איתי מחר... האם יש בכלל תועלת בתשובה החלקית שאני עושה? בתפילת מנחה של היום הכיפורים אנו קוראים את ספר יונה ואת סיפור תשובתם של אנשי נינווה. ייתכן שהסיבה לבחירה לקרוא את הסיפור על אותם גויים ברגע היקר הזה בשיאו של יום הכיפורים, היא דווקא מפני שהתשובה של אנשי נינווה היתה שטחית, חיזונית ולפי דברי חז"ל גם לא החזיקה מעמד יותר מכמה שבועות. למרות כל זאת ה' חס עליהם וגזירת ההפיכה התבטלה. המסר אלינו ברור מאוד: אין לזלזל בשום רצון לתשובה ואפילו יהיה זעיר ביותר, ואין לבטל שום תשובה בטענה שהיא אינה מספיק רצינית ועמוקה. לכל דבר יש ערך רב.
- ה. **תכנית עבודה** – אחרי כל זאת חשוב גם להצביע על סיבה נוספת. רוב המחשבות והרצונות לשינוי, התחדשות ועשיית תשובה נשארים ברמה של הרצון המופשט והערטילאי ולא מתורגמים לתוכנית עבודה ממשית שתוכל להתממש במציאות. התוצאה היא שנשארים ביד עם רצונות יפים אך למחרת בבוקר ההתנהגות חוזרת להיות כפי ההרגל. אדם שמעוניין בשינוי אמיתי חייב לצאת ביד עם תוכנית עבודה הכוללת צעדים ריאליים, מדידים, מובנים, כדי שיוכלו לעזור לו להגשים את החלום ושהשנה הבאה תהיה יפה ושונה בע"ה.

Karlsruhe, Germany

קרלסרוואה, גרמניה
אדר תשנ"ד

נשיקת ספר-התורה ע"י נשים מעזרת-נשים

שאלה

באחת מן הקהילות היהודיות דפה שאינם תחת ידי, פסק מאן דמתקרי רב דשם, כי על חזן בית-הכנסת לעבור לעזרת-נשים ולתת להן לנשק להתורה בדרכה לבימה.
מצד הדין לעני"ד האיסור שבדבר הוא: א. נשים נידות; ב. המחיצה הקיימת בין עזרת-גברים ונשים; ג. מנהג ישראל דין הוא; ד. שמלת ס"ת יש בה דין תשמיש קדושה.
אבקש תשובה מידיית מאחר שהדבר יכנס למנהג דשם החל מהשבת הקרובה.

תשובה

אין איסור שהנשים שבעזרת-הנשים ינשקו ספר-תורה העובר לידן¹. לכן ניתן להנהיג שהחזן יגיע עם ספר-התורה לפתח עזרת-הנשים והנשים יגשו לשם כדי לנשק לספר-התורה². אין בזה משום שינוי מנהג בבית-הכנסת³, וזאת בתנאים הבאים:
א. עזרת-הנשים נמצאת בקומת עזרת-הגברים⁴.
ב. הבקשה באה מצידן של הנשים המתפללות⁵.

¹ נחלקו ראשונים, אם אשה בשעת נידתה מותרת להיכנס לבית-כנסת להתפלל וליגע בספר-תורה: לדעת ראב"ה (ברכות ס' ס"ח והובא בהגהות מימוניות לה' תפילה פרק ד אות ג) אין לנשים נידות להיכנס לבית-הכנסת, וז"ל: "הנשים נהגו סלסול בעצמן ופרישות בעת נידתן שאין נכנסות לבית הכנסת, ואף כשמתפללות, אינן עומדות לפני חברותיהן, וכן ראיתי כתוב בדברי הגאונים בלשון הברייתא, ואינו בתוספתא שלנו, וכשר המנהג". וכתב "אור זרוע" שכשם שהנשים הנידות נמנעות מלהיכנס לבית-הכנסת, כך הן נמנעות (גם) מליגע בספר בימי נידותן. אולם רש"י כתב ב"ספר האורה" (עמ' קסז) ועוד: "ויש נשים שנמנעות מלהיכנס לבית הכנסת בנידותן, ואינן צריכות לעשות כך דמה טעם הן עושות? אם מפני שסבורות, שביית הכנסת הוא כבית המקדש, אפילו אחר טבילה למה נכנסות... וא"כ לא יתכנסו בו לעולם עד שתביאו קורבן לעתיד... הא למדת שאינו דין כהמקדש, ויכולות להכנס". ומכל מקום סיים דבריו: "אבל מקום טהרה הוא ויפה הן עושות". וכן דעת ה"רוקח" (סי' שיז).
וב"ספר האגור" (סי' אלף ושפ"ח) בשם "ספר המקצועות" מצאנו דעת ממוצעת, שאשה לא תיכנס לבית-הכנסת בימי ראייתה עד שתלבש לבנים. ואולם בימי ליבונה (שבעה נקיים) מותרת היא להיכנס.
אומנם נראה שכל זה הוא רק מצד מנהג, שנהגו הנשים בעצמן, וחומרא בעלמא, אבל מעיקר הדין לית מאן דפליג שמותר לאישה נידה לנגוע בספר-תורה. וכן פסק רמב"ם בהל' ספר תורה (פ"י הל' ח): "כל הטמאין, ואפילו נידות ואפילו כותי, מותר לאחוז ספר תורה ולקרות בו, שאין דברי תורה מקבלים טומאה, והוא שלא יהיו ידיו מטונפות או מלוכלכות בטיט, אלא ירחצו ידיהם ואח"כ יגעו בו".
וכן פסק הטור (יו"ד סי' רפב) והשו"ע (שם סעיף ט) וכן פסק הרמ"א באו"ח (סי' פח סעיף א) וה"פרישה" (ביו"ד סי' רפ"ב) ושו"ע הגר"ז (או"ח סי' פח).

ומטעם זה כתב ב"תרומת הדשן" (פסקים וכתבים סי' קלב): "הא קמן שזריזות ופרישות בעלמא היא. וכן התרתי לנשים בעת נידתן להכנס לבית הכנסת בימים הנוראים לשמוע תפילה וקריאת ספר תורה. וסמכתי על רש"י שהתיר בזה, משום נחת רוח לנשים, כי יהיה להם עצבון רוח ושברון לב כשוראות שהכל באות לבית הכנסת להיות יחד עם הצבור, והן יעמדו חוץ לבית הכנסת". והרמ"א (או"ח סי' פח) כתב: "יש שכתבו, שאין לאשה נידה בימי ראייתה ליכנס לבית הכנסת או להתפלל או להזכיר השם או ליגע בספר, וי"א שמותר בכל, וכן עיקר". הרי שפסק, שמעיקר הדין מותר לאשה להיכנס לבית-הכנסת ולהתפלל ולנגוע בספר-תורה. אך הוסיף שם: "אבל המנהג במדינות אלו כסברא ראשונה. ובימי הליבון נהגו היתר. ואפילו במקום שנהגו להחמיר, בימים נוראים וכהאי גוונא שרבים מתאספים לילך לבית הכנסת, מותרין לילך לבית הכנסת כשאר נשים, כי הוא להם עיצבון גדול שהכל מתאספים והן יעמדו מבחוץ". נראה מדבריו שלא אסר אלא במקום שנהגו כך, ואף במקום שנהגו כך, אין לאסור אלא במקום שאינו גורם לנשים "עצבון רוח". ובמקום שיש לנשים עצבון רוח מכך, כגון: "בימים נוראים וכהאי גוונא", מותרות להכנס לבית-הכנסת להתפלל ולנגוע בספר-תורה.
וה"משנה ברורה" (שם ס"ק ז) כתב על-פי ה"חיי אדם" שכיום "נוהגים היתר לעולם ומברכות ומתפללות". אומנם הוסיף שם: "ומ"מ לא יסתכלו בספר תורה בשעה שמגביהים אותה להראות לעם", אך בשו"ע הגר"ז (שם) כתב: "ומה שיש נוהגות, שלא להזכיר ה' בשעת נידתן, או שלא ליגע בספר, אין מנהג זה עיקר". העולה מן האמור לעיל שמותר לאישה נידה לבוא לבית-כנסת ולהתפלל ולנגוע בספר-תורה בכל ימות השנה.

וכן המנהג בארץ-ישראל שנשים באות לבית-הכנסת בכל עת ומנשקות את ספר-התורה.
² בעניין המחיצה בין גברים לנשים שבבית-הכנסת עיין בשו"ת "אגרות משה" (או"ח ח"א סי' לט-מד), בשו"ת "ציץ אליעזר" (ח"ז סי' ח) ו"מאמרי ראיה" למרן הראי"ה קוק (ח"ד עמ' 511 "למקדש מעט", עוד עיינו בשו"ת "במראה הבזק" ח"ו תשובה יג וח"ז תשובה ט). והעולה מדבריהם שהטעמים שהצריכו חכמים מחיצה בבית-הכנסת בין עזרת גברים לעזרת-נשים הם:

- משום שמא יתערבו זה בזה ויבואו לידי קלות ראש.
- כדי למנוע הסתכלות בנשים, כמבואר ברמב"ם (הל' איסורי ביאה פכ"א הל' ב) ושו"ע אהע"ז (סי' כא). אומנם ב"אגרות משה" (שם סי' מ) כתב שאין זה עיקר הטעם, אלא שמא יתערבו, וכמוזכר ב-א.
- לא לשנות ממנהג שנהגו רבותינו להפריד בין נשים לגברים.
- משום כבוד בית-הכנסת, שלא "להשחית את קדושת האומה הקדושה וטהרתה, במקום שטהרה צריכה לצאת משם, שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות של ישראל" (הראי"ה קוק, שם).

מכל הטעמים הנ"ל אין לאסור הגעת החזן לפתח עזרת-נשים עם ספר-תורה בידו, מכיוון שאין בכך חשש תערובת ושינוי מנהג. ועיין עוד בשו"ת "ציץ אליעזר" (ח"ב סי' מ' ס"ק א) שכתב אודות מה שהרבה פעמים מוציאים ספר-התורה מן ארון-הקודש להוליכו אל הבימה לקרוא בו, והחזן צועד צעדים אחרוניים או לצדדים ומושיט אותו לעומדים שם שישקו לו, שנראה הדבר כפחיתות-כבוד לספר-

תורה, כאלו מבקשים שינשקו אותו. "וברור שכבודה היא שכל העומדים וכל הנמצאים יחזרו המה אחריה ויתקרבו אליה לנשקה. ואלה שלא מתקרבים מאיזה טעם שלא יהיה, אין לו לנושאה להתקרב איתה אליהם".

ואולם נראה שאין כאן משום פחיתות-כבוד לספר-תורה שמוליכים אותו אל הנשים לנשקו, ולא דיבר "הציץ אליעזר" אלא בגברים היכולים לבוא בעצמם אל ספר-התורה, ולא בנשים שאינן יכולות להיכנס לעזרת-גברים, וכמו שכתב שם: "וברור שכבודה היא שכל העומדים וכל הנמצאים יחזרו המה אחריה ויתקרבו אליה לנשקה". הרי שזהו כבוד ספר-התורה שאף הנשים רוצות לנשקו, אלא שאינן יכולות להיכנס לעזרת-גברים שבבית-הכנסת. וכן המנהג בכמה קהילות בארץ-ישראל ספרדים ואשכנזים.³
בעניין שינוי מנהגים בבית-הכנסת עיין ב"אגרות משה" (או"ח ח"ד סי' לד) שכתב, שיש בזה שני איסורים:
א. לאו דלא תתגודדו.
ב. איסור לשנות מפני המחלוקת.

אומנם המעיין שם יראה שכוונתו, שאחד מן הציבור רוצה לנהוג באופן שונה משאר הקהל, אבל במקום שכל הקהל רוצה לחדש איזה מנהג, לא דיבר. וכן נראה כאן, שאין המחדשים רוצים לשנות מן המנהג הקיים, אלא להוסיף מנהג חדש שילך החזן לפתח עזרת-הנשים לתת לנשים לנשק לספר-התורה, ולכן לא שייכים כאן האיסורים הנ"ל.

⁴ מכיוון שאין זה כבוד ספר-תורה לטלטלו לקומה אחרת.
⁵ זה מוכיח שהדבר נעשה מחמת חביבות התורה וכיבודה.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

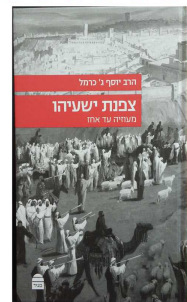
גם אני מאשר:
הרב שאול ישראל

מתפללים לרפואתם השלימה של:

<p>יוסף (יוסי) בן חנה דוד חיים בן רסה Rassa רבקה רינה בת גרונה נתנה</p>	<p>רועי משה אלחנן בן גינה דבֶּרָה מאירה בת אסתר ליליאן בת פורטונה איילת חן בת שולמית בתוך שאר חולי עם ישראל</p>	<p>אליעזר יוסף בן חנה ליבא יפה בת רחל יענטע נחמה צביה בת שושנה בריינא</p>
--	--	--

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.
בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה